

*Ylisukupolvoisten ja traumaattisten kokemusten työstäminen
viittomakielisissä perheissä voimauttavan valokuvan menetelmällä*

Pirjo Lahtinen

perhe- ja paripsykoterapeutti, kouluttajapsykoterapeutti, laillistettu sosiaalityöntekijä

Marjaana Jurvanen-Broms

psykoanalyttinen psykoterapeutti, kouluttajapsykoterapeutti, perhe- ja paripsykoterapeutti

Teija Jokivirta

psykoterapeutti, keho-orientoitunut trauma-psykoterapia

Miina Savolainen

TaM, Voimauttavan valokuvan menetelmän kehittäjä

Juhana Salonen

erityisasiantuntija, Kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessi (Oikeusministeriö)

Natalie Paulanto

sosionomi YAMK, Voimauttavan valokuvan erikoistumisopiskelija



Taustoitus ja Vipsy ry:n esittely

Pirjo Lahtinen

Osallistuin Marjaana Jurvainen-Bromsin kanssa tammikuussa 2025 Tampereella Lempeä Katse VI -näyttelyn yhteydessä pidettyyn Parantava Katse -Kuurojen sovinto-seminaariin. Kokemuksena tapahtuma oli vaikuttava – se sisälsi muun muassa kahden viittomakielisen perheen kokemukset ja Miina Savolaisen luennon voimauttavan valokuvan menetelmästä. Ajatus Jyväskylän valtakunnallisesta kahdeksannesta perhe- ja pariterapia kongressiin osallistumisesta syntyi siellä. Tuli tunne, että tämä on saatava Jyväskylään. Vein asiaa eteenpäin Viittomakieliseen Psykoterapeuttiyhdistykseen (VIPSY ry), jossa päätimme olla aktiivisena toimijana rakentamassa työpajaa kongressiin. Yhteinen työpajamme hioutui yhdeksän kuukauden aikana ja yhteytemme tiivistyi kongressin lähestyessä. Iloitsen työpajan saamisesta kongressiin.

Muutama ajatus vielä Vipsystä: Yhdistys on perustettu vuonna 2011. Se toimii keskustelufoorumina viittomakielisten kanssa työskenteleville psykoterapeuteille. Yhdistyksen tavoitteena on tarjota laadukkaita psykoterapiapalveluja sekä psykososiaalista tukea viittomakielisille ja viittomakieltä käyttäville. Päämääränsä toteuttamiseksi yhdistys järjestää koulutusta, tiedotusta ja työnohjausta. Yhdistyksen jäsenet auttavat työyhteisöjä kuurojen hyvinvointia koskevista asioista. Yhdistys pyrkii tiedottamaan viittomakielisistä mielenterveyteen liittyvistä palveluista.

Päätimme toteuttaa kuvauksen kongressin työpajasta yhteiskirjoituksena. Kongressin työpajaan oli kutsuttuna myös Juhana Salonen, joka toimii 1.9.2025–31.8.2027 erityisasiantuntijana Oikeusministeriön kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessissa, jossa tutkitaan heidän kokemiaan historian vääryyksiä. Juhana Salonen avaa oman tehtävänsä kautta yksilön- ja perheen tilanteita yhteiskunnan näkökulmasta.

Voimauttavan valokuvan menetelmän näkökulma

Miina Savolainen

Kuten Pirjo Lahtisen osuudessa todettiin, työpajamme ”Ylisukupolvisten ja traumaattisten kokemusten työstäminen viittomakielisissä perheissä voimauttavan valokuvan menetelmällä” pari- ja perheterapiakongressissa syntyi jo oikeastaan viime tammikuussa Lempeä Katse VI -näyttelyssä Tampereella.

Voimauttavan valokuvan menetelmän pitkä historia ja ydin on näkymättömien näkyväksi tekemisessä. Menetelmällä on parannettu näkymättömyydestä ja väärin nähdyn tulemisesta johtuvia haavoja sekä luotu ymmärryksen siltoja perheenjäsenten

välille. Vähemmistökokemus ja ulkopuolisuus sekä perheenjäsenten erilainen kokemus ja tarpeet samoista asioista, ovat alueita, joka on menetelmän ominta omaa.

Erikoistumisopiskelijani Natalie Paulanto sekä Teija Jokisen ja Josef ja David Ramadingayen perhe työstivät samaan aikaan omia prosessejaan Omakuvatyöpajassa. Prosesseissa pääosassa olivat kuurojen historian jo rotuhygienian ajalta juontuvat väärinkäytökset, menetelmän korjaavan sukupolvihistorian rakentaminen sekä kuu-levien ja kuurojen välinen rakastava ja mentalisoiva yhteys. Sain jakaa sekä Natalien Lehden perheen että Ramadingayen-Jokivirran perheen prosesseja lempeän, osallistuvan luotsin ominaisuudessa niin, että nämä tarinat olivat vaikuttavina myös omassa sydämessäni ja ihoni alla.

Koska oli harvinaislaatuista, että viittomakielisen vähemmistön prosesseja on useita samaan aikaan työssäni, halusin perustaa Kuurojen sovintoseminaarin omaksi teemakseen Lempeä Katse VI -näyttelyn osaksi seminaarikokonaisuutta. Seminaarissa oli perheiden omakohtaisten, keskenään hyvin erilaisten prosessien lisäksi voimauttavan valokuvan perheprosessin filosofiaa ja teoriaa sekä kuurojen historian asiantuntijaluentoja. Viittomakielisten osallistujien oli myös mahdollista osallistua Natalie Paulannon pitämään viittomakieliseen identiteettityöpajaan. Kuurojen sovintoseminaarista tuli niin vaikuttava ja korjaava, että näimme heti sen olevan jotain, joka täytyy pitää elossa. Se niveltui laajempaan kuurojen sovintoprosessiin sekä kuurojen ja kuulevien väliseen anteeksi pyytämiseen ja anteeksiantoon.



Natalie Paulanto kokosi Lehden suvun kolmen viittomakielisen sukupolven identiteettikeskustelut, joista rakentui suvun voimin installaatio Lempeä Katse -näyttelyyn. Koko prosessi sekä voimauttavan valokuvan menetelmä auttoi ymmärtämään minuutta, sukua sekä perheiden ylisukupolvisten kokemusten historiallista kerroksellisuutta. Valokuvat loivat tärkeitä yhteyksiä sukupolvien välisiin tarinoihin ja yhteyksiin.



Ramadingayen-Jokivirran perhe koki valokuvatyöskentelyssä kielellistä ja visuaalista tasa-arvoisuutta. Viittomakielinen nuori pääsi loistamaan osaamisellaan eri tavoin kuin puheterapiassa ja kotioloissa. Voimauttava valokuva menetelmänä antoi kokemuksen samalla viivalla olemisesta. Liike mahdollisti muutosta ilman yhteistä kieltä. Perhe työsti surun ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia. Perhe sai hyvää tulkkausta viittomakielelle. Viittomakielentulkkien hyväksyntä ryhmään ja työskentely heidän kanssaan oli ollut kaunista ja auttavaa ohjaajan ja ryhmän taholta. Perheen kielelliset tarpeet oli otettu huomioon. Kuurolle keskusteltiin suoraan, ei tulkille. Se oli ollut hieno kokemus koko perheelle. Oman pojan äänen kuuleminen miestulkin kautta oli ollut koskettava kokemus äidille.

Jyväskylässä saimme todistaa jälleen kahden perheen erilaista korjaavaa matkaa. Viittomakieli on visuaalista kieltä: kasvojen, katseiden ja eleiden kieltä, kuten myös voimauttava valokuva. Sen kieli toi kuurojen ja kuulevien perheiden sisään tasavertaisemman terapeuttisen kielen, jolla tutkia lempeiden pelisääntöjen ja rajojen sisällä yhdessä koettuja traumoja ja jokaisen erilaista kokemusta niistä. Haavoja oli mahdollista konkreettisesti silittää, ja hoivata rakastavalla katseella omaa rakasta perheenjäsentä. Viittomakielen historiaan liittyvät väkivaltaiset katkokset oli mahdollista ylittää. Rakkauden voi tehdä konkreettisesti näkyväksi, helliä ja juhlistaa sitä. On tapahtunut parantavia asioita.

Viittomakielisen kuulijan näkökulma

Juhana Salonen

Sain kunnian osallistua torstaina 25.9.2025 työpajaan, joka käsitteli ylisukupolvisten ja traumaattisten kokemusten työstämistä viittomakielisissä perheissä voimauttavan valokuvan menetelmällä. Aihe kiinnosti minua läheisesti, koska työskentelen tällä hetkellä erityisasiantuntijana kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovinto-prosessissa oikeusministeriön alaisuudessa.

Työnkuvaani kuuluu sihteeristön kanssa (pääsihteeri Johanna Mesch ja suunnittelija Netta Keski-Levijoki) tunnistaa ja dokumentoida kuurojen ja viittomakielisten henkilöiden kohtaamia historiallisia vääryyksiä sekä nykypäivän syrjintää. Sihteeristö tulee vuoden 2026 aikana toteuttamaan kuulemiskierroksen eri yhteisöiden jäsenille, joilla on mahdollisuus avata kokemiaan traumoja. Tavoitteena on etsiä raameja ehdotuksille sovinnon edistämiseksi valtion kanssa, missä psykososiaalisella tuella on keskeinen rooli.

Oli hienoa nähdä omin silmin voimauttavan valokuvauksen -terapiamuoto kokemus-asiantuntijoiden kertomana kyseisessä työpajassa. Viittomakielisyys ja eri haavat olivat vahvasti läsnä codan (kuurojen vanhempien kuuleva lapsi), kuuron ja perheen (jossa myös kuulevia vieraskielisiä) näkökulmasta. Opin tästä todella paljon, sillä eri jännitteiden, haavojen, traumojen tai minkä tahansa vaikean tunteen käsitteleminen syvätasolla vaatii aina aitoa vuoropuhelua ja kohtaamista, missä eri tekijät astuvat sellaiseen tilaan, jossa voidaan kokea toisen läsnäolo. Siten päästään sellaiseen vyöhykkeeseen, jossa tunnistetaan niin omat kuin toisten identiteettipalaset, joiden avulla työstetään yhteistä ymmärrystä.

Työpajan esiintyjät osasivat hienolla tavalla kuvailla valokuvausprojektiaan. Nostan todella hattua heille, sillä visuaalisuus on aina haastava prosessi, kun on kyse henkilökohtaisista tunteista. Voimauttava valokuvaus antaakin työvälineitä monille meistä, sillä se konkretisoi upealla tavalla, miten niinkin ahdistava olo voidaan tuoda parrasvaloihin ilman häpeää tai tukahduttamisen tarvetta – murtaa tabuja, sillä suomalaisittain elämme edelleen sellaisessa yhteiskunnassa, jossa vaikeneminen on kultaa. Sain työpajasta hyviä eväitä sihteeristön työlleni psykososiaalisen tuen merkityksen avaamiseksi.



Lopuksi haluan todeta, että voimaannun aina keskusteluista totuus- ja sovintoprosessin ympärillä. Koskaan ei varmaankaan synny täydellistä yhteiskuntaa, mutta mitä enemmän saadaan vertaistukea ja psykososiaalista tukea, sitä enemmän saadaan tilaa hengittää ja olla oma aito itsemme. Kuitenkin uskallan unelmoida siitä, että jokainen meistä saa sen tunteen, että on kuultu ja ymmärretty jollain tasolla. Voimauttavalla valokuvauksella on hyvät edellytykset löytää uusia kanavia monimutkaisessa maailmassa elävien moninaisten yksilöiden itsetunnon ja identiteetin rakentamiseksi kohti eheyttä. Omaan vastaavaa kokemusta autobiografiastani (Viiton – olen olemassa), jossa ammattivalokuvaaja kuvasi elämänvaiheitani. Koin päässeeni sisimpääni kuvien avulla, koska sanat eivät aina pysty kuvaamaan tarpeeksi hyvin.

Kiitos työpajan järjestäjille ja esiintyjille. Toivotan teillä menestystä tärkeälle työllenne, joka tulee koskettamaan monia. Sain ylpeänä olla yksi niistä.